Vereniging van Inheemse Dorpshoofden in Suriname

MARAKA Juni 2019 No.9

MARAKA

Deze nieuwsbrief is een uitgave van de Vereniging van Inheemse Dorpshoofden in Suriname (VIDS). Wij wensen u veel leesplezier. Voor reacties kunt u contact opnemen met de redactie. Wilt u deze nieuwsbrief via de mail ontvangen, maak dan contact met Sandra Arichero-Jeffrey.

Contactadres:
Verlengde Gemenelandsweg 18D
Telefoonnummer: 520130/520131.

Email:
infovids@vids.sr

Redactie:
Sandra Arichero-Jeffrey
George Awankaroe
Loreen Jubitana
Channa Kiba
Carla Madsian
Max Ooft

VIDS informeert dorpen over grondenrechten

Het bestuur van VIDS heeft in de afgelopen maanden bezoeken gebracht...lees verder op pagina 2

Redactioneel

Na ruim zes jaar en op veler verzoek is Maraka terug. En wat is er veel gebeurd de afgelopen jaren. We zijn, langzaam maar zeker, toch wel iets dichter bij het grote doel van VIDS en van alle inheemsen in Suriname, namelijk de juridische erkenning van de grondenrechten. Dat doel is echter nog steeds niet bereikt, maar er werden wel stappen gezet, dankzij onze voortdurende inspanningen en druk uitoefenen op opeenvolgende regeringen. Want van harte, en snel, gaat het niet. Ondanks dat de overheid op verschillende momenten een aanzet leek te geven hiertoe, zoals de grondenrechtenconferentie van oktober 2011, de installatie van de "Gronleti" Commissie in 2011, de instelling van een Bureau Grondenrechten in 2013 en de instelling in 2016 van het Directoraat Duurzame Ontwikkeling Inheemsen, heeft dit tot heden niet geleid tot daadwerkelijke wettelijke erkenning van de grondenrechten. Ook het vonnis van het Inter-Amerikaans Hof voor Mensenrechten in de zaak van de Kali'na en Lokono volken tegen de Staat Suriname heeft de overheid niet uitgevoerd. Na jarenlang overleg tussen de regering en het Traditioneel Gezag van Inheemse en Tribale Volken is men nu gekomen tot een Stappenplan dat moet leiden tot de wettelijke erkenning van de grondenrechten. Uiterlijk 30 september 2019 moeten de wetsvoorstellen hiertoe klaar zijn, waarna het voor behandeling naar het parlement gaat. Laten wij allemaal dit proces nauwlettend in de gaten houden. VIDS, als Traditioneel gezagsorgaan, participeert actief hierin en blijft ondertussen werken aan bewustwording en versterking van dorpsbesturen, dorpsorganisaties en gemeenschappen.

We hopen met deze hernieuwde uitgave van ons informatiebulletin "Maraka" de informatievoorziening naar de Surinaamse gemeenschap en in het bijzonder de inheemse gemeenschap, verder te intensiweren, en we zullen uw opbouwende reacties heel erg op prijs stellen!

De redactie

Nieuws van het bestuur

VIDS informeert dorpen over grondenrechten

Carla Madsian

Het bestuur van VIDS heeft in de afgelopen maanden bezoeken gebracht aan verschillende dorpen aan de Beneden Marowijne, in Para, West-Suriname, Nickerie en Zuid-Suriname. Tijdens deze bezoeken kreeg de gemeenschap informatie over:
(1) de activiteiten van VIDS,
(2) het Stappenplan ter Realisering van de Wettelijke Erkenning van de Grondenrechten der Inheemse Volken in Suriname, en
(3) de implementatie van het vonnis van het Inter-Amerikaans Hof voor Mensenrechten in de zaak van de Kali'na- en Lokono Volken tegen de Staat Suriname.

In Hollandse kamp

In Cassipora

Als het om inheemse zaken gaat, is VIDS gesprekspartner van de overheid. Voorzitter Theodorus Jubitana (dorpshoofd van Hollandse Kamp) benadrukt dat VIDS constant in overleg is met de overheid voor wettelijke erkenning van de rechten van inheemse volken, en vooral erkenning van het collectief recht op de gronden die de inheemsen traditioneel bewonen en gebruiken. "De grondenrechten zijn belangrijk", zegt hij, "want de overheid geeft concessies weg in en nabij inheemse gebieden. Onze bossen worden leeg gekapt en door goudconcessies in Zuid-Suriname worden onze wateren met kwik vervuild. Dit heeft ernstige gevolgen voor de gezondheid van de Wayana".

Naast de strijd voor grondenrechten en voorlichting in de gemeenschappen over de rechten van inheemse volken, werkt VIDS ook aan capaciteitsversterking van dorpsbesturen. Trainingen worden geboden aan dorpshoofden en hun basja's om beter te functioneren. De voorzitter roept de gemeenschappen ook op om alert te zijn in de komende periode vóór de verkiezingen. "Bij alle verkiezingen waren we paars, rood, groen, en nu is er ook een oranje beweging. Met onze stem zijn ze blij, want zo krijgen ze macht. Maar wat kregen wij ervoor terug? Wij willen grondenrechten, maar hebben het nooit gekregen".

Het Stappenplan om te komen tot de wettelijke erkenning van de grondenrechten der inheemse volken in Suriname is na maandenlange discussies overeengekomen tussen de overheid en het traditioneel gezag van inheemse en tribale volken. Het Stappenplan is vorig jaar goedgekeurd door de Raad van Ministers waarna de president opdracht heeft gegeven aan de minister van Regionale Ontwikkeling om het uit te voeren. Er is 1 jaar uitgetrokken voor de uitvoering en dat eindigt op 30 september 2019. De minister heeft een Management Team ingesteld voor de algehele coördinatie en daarnaast ook drie commissies, namelijk:

1. Commissie Wetsvoorstellen: deze bereidt wetsvoorstellen voor ten aanzien van de juridische erkenning van de collectieve grondenrechten en andere rechten van inheemse en tribale volken. De wetsvoorstellen zullen eind september ter goedkeuring worden ingediend bij het parlement.
2. Commissie Demarcatie: alle gebieden die traditioneel worden bewoond en gebruikt door inheemse en tribale volken worden in kaart gebracht
3. Commissie Voorlichting: nationale bewustwording en voorlichting over de rechten van inheemse en tribale volken.

VIDS is vertegenwoordigd in het Management Team en in alle drie commissies:

- Loreen Jubitana – directeur van Bureau VIDS – is lid van het Management Team
- Max Ooft – beleidsmedewerker van VIDS – is voorzitter van de Commissie Wetsvoorstellen en in die hoedanigheid ook lid van het Management Team
- Carlo Lewis – VIDS bestuurslid – is secretaris van de Commissie Demarcatie
- Louis Biswane – basja van Pierrekondre (Marowijne) – is lid van de Commissie Voorlichting.

In Section

De VIDS-voorzitter doet een beroep op alle inheemsen om het proces en straks ook de behandeling van de wetsvoorstellen in De Nationale Assemblee te volgen. “Laten we kijken wie vóór de wet gaat stemmen”, zegt hij.

Over het vonnis van het Inter-Amerikaans Hof voor Mensenrechten in de zaak van de Kali’na- en Lokono volken tegen de Staat Suriname, vertelt dorpshoofd Jubitana dat in januari 2019 de laatste deadline voor uitvoering van de diverse verplichtingen was verstreken. En de overheid heeft nog niets gedaan, behalve de samenvatting van het vonnis vertalen naar het Nederlands. VIDS is nu bezig met twee advocaten om de mogelijkheid te bekijken om de Staat voor het Surinaams gerecht te dagen om het vonnis zonder verder uitstel uit te voeren. Verder bespreekt VIDS tijdens de bezoeken aan de dorpen over mogelijke acties van de inheemse gemeenschap.
Alle gemeenschappen die zijn bezocht, zegden hun ondersteuning toe aan VIDS en

verklaarden zich bereid om zichtbare acties te ondernemen om de eis voor grondenrechten kracht bij te zetten. In de komende periode zal de VIDS-delegatie andere, nog niet bezochte dorpen aandoen, want het ligt in de bedoeling om naar zoveel mogelijk dorpen te gaan.

VIDS start met nieuw project Plannen voor een Duurzame Toekomst

Beheren en behouden van onze bossen, ons leven

Giorgio Awankaroe

Initiatief

Planning Our Future (POF) is een project geïnitieerd en uitgevoerd door de Vereniging van Inheemse Dorpshoofden in Suriname (VIDS). Het project is opgestart in februari 2017 samen met Tropenbos Internationaal Suriname (TBS) en met financiële ondersteuning van het *Global Support Initiative for Indigenous Peoples and Community-Conserved Territories and Areas* (ICCA-GSI) dat wordt beheerd door het Small Grants Programme Suriname.

Doel

Het doel van dit project is om de capaciteit te versterken van drie inheemse gemeenschappen t.w. *Wayana* van Kawemhakan, *Kali'na* van Donderskamp en *Lokono* van het West-Suriname gebied, om hun grondgebieden en middelen van bestaan effectief te beschermen en beheren, vanuit hun inheemse identiteit en op een toekomstgerichte, duurzame wijze. Deze drie gebieden zijn na een traject van dorpsbezoeken en een consultatieproces in het project opgenomen vanwege de dreigingen die de gemeenschappen ondervinden maar ook de mogelijkheden die ze hebben.

West-Suriname

In West-Suriname bijvoorbeeld verwerken de vrouwen krappa-olie uit de krappanoten. Het is gebleken dat houtconcessionarissen in het gebied hun concessie willen uitbreiden waarbij deze bossen in de concessie dreigen te geraken. Zij hebben dan ook aangegeven dat zij ondersteuning nodig hebben om deze dreiging tegen te gaan.

Donderskamp

In Donderskamp wordt traditionele kennis nog in stand gehouden. Maar de dreiging is aanwezig dat de kennis verloren gaat als een voorgestelde weg in de toekomst wordt aangelegd.

Hoewel de meningen in het dorp over het al dan niet aanleggen van een weg verdeeld zijn, is iedereen het erover eens dat bescherming van hun gebied en hun traditionele kennis noodzakelijk is.

Kawemhakan

Kawemhakan staat onder grote druk en grote veranderingen vinden er in een snel tempo plaats vanwege de grensoverschrijdende activiteiten en de aanwezigheid van illegale goudzoekers die reeds hebben geresulteerd in vervuiling van de rivieren en kreken.

Activiteiten

Enkele activiteiten hebben reeds plaatsgevonden. In februari vorig jaar heeft VIDS een training verzorgd aan 6 inheemse jongeren van deze gebieden. Tijdens deze training hebben zij geleerd hoe zij hun bossen

kunnen monitoren, maar ook hoe te communiceren met elkaar, in het dorp, met het dorpsbestuur en met VIDS. Er is gewerkt aan de structuur van communicatie en hoe activiteiten die in het dorp plaatsvinden worden gerapporteerd. Deze jongeren, ook facilitators genoemd, werken direct samen met de dorpelingen uit de drie pilotgebieden. Ook zijn er enkele consultatiemeetings gehouden in West-Suriname, Donderskamp en Kawemhakan.

Post Utrecht, Cupido en Tapoeripa ook opgenomen in wereldwijd project

Channa Kiba en Idris Fredison

In het kader van de "Indigenous Navigator", een programma waarbij nagegaan wordt hoe het staat met de mensenrechten en ontwikkeling in de inheemse gemeenschappen, zijn er van 27 mei tot en met 2 juni 2019 bezoeken gebracht aan Post Utrecht, Cupido en Tapoeripa. Dit programma wordt middels een project "Monitoren van de rechten van inheemse volken en de SDGs toepasselijk maken voor inheemse volken" wereldwijd in 11 landen uitgevoerd, en geeft inheemse volken de mogelijkheid om gegevens over hun situatie te verzamelen en te documenteren, en om respect voor hun rechten af te dwingen.

Cupido

Het project wordt gefinancierd door de Europese Unie en bestaat uit drie onderdelen. Het eerste onderdeel is een onderzoek waarbij middels een vragenlijst wordt nagegaan wat de beleving van de gemeenschap in een dorp is met betrekking tot inheemse rechten. In het tweede onderdeel worden rapporten geschreven waarbij gebruik wordt gemaakt van die onderzoeksdata en wordt met overheidsinstanties gesproken over ontwikkeling in de dorpen in het kader van de Duurzame Ontwikkelingsdoelen (*Sustainable Development Goals* - SDGs). En het derde onderdeel is een microproject dat per dorp wordt uitgevoerd.

VIDS startte dit project in 2014 met een pilot in Hollandse Kamp en Wit Santi. Na afronding van de pilot is in 2017 de tweede fase gestart in 11 landen, namelijk Suriname, Bolivia, Columbia, Peru, Bangladesh, Cambodia, Nepal, Filippijnen, Kameroen, Kenia en Tanzania. Naast de 2 dorpen in Para, zijn ook onderzoeken gedaan in de 8 dorpen aan de Beneden Marowijne. En nu ook in Post Utrecht, Cupido en Tapoeripa. Binnenkort zullen ook Corneliskondre en Tepu worden aangedaan.

Tapoeripa

Post Utrecht

In Post Utrecht is het VIDS-team warm ontvangen door dorpshoofd mw. Marius en haar basja's. Dezelfde middag werd het dorp geïnformeerd over het project en de volgende dag werden twee mensen getraind om het onderzoek in hun eigen dorp te doen aan de hand van een vragenlijst. De bewoners waren zeer positief gestemd over het project en het overgrote deel van de gezinnen nam deel aan het onderzoek.

Daarna was het de beurt aan het dorpje Cupido, ongeveer een uur varen vanuit Post Utrecht, de Maratakkarivier in. Hier is de dochter van dorpshoofd Daniël getraind om het onderzoek te doen. Enkele uitdagingen voor dit dorp zijn de afwezigheid van een school, een "dorpsboot" en het ontbreken van telefoonverbinding. Hier mocht de VIDS-delegatie overnachten bij basja mw. Jubitana-Karta.

Tenslotte arriveerde het team in het dorpje Tapoeripa, na vier en een half uur varen vanuit Post Utrecht. De volgende dag werd het goed opgekomen publiek over het project geïnformeerd en daarna werden de vragenlijsten aan huis bij de bewoners afgenomen.

De dorpen waren zeer positief over het bezoek van VIDS en over de uitvoering van dit project en ze kijken uit naar het vervolgtraject waarbij ze een training krijgen in projectschrijven en een eigen dorpsproject kunnen uitvoeren.

Op de website van de Indigenous Navigator http://nav.indigenousnavigator.com/index.php/en/ kan men de resultaten zien van alle landen waar het onderzoek plaatsvindt.

Dorpsnieuws

OSIP: Nieuwe richting in Para

Channa Kiba

Van L-R: Muriel Fernandes, Gladys Kabelefodi, Joan van der Bosch, Michel Karwofodi, Lloyd Read.

Het bestuur van de Organisatie van Samenwerkende Inheemse dorpen in Para en Wanica (OSIP) die sinds september 2018 onder leiding staat van dorpshoofd Lloyd Read van Pierrekondre Kumbasi, wil een nieuwe richting op met deze organisatie. "De dorpen moeten zelfredzaam, zelfwerkzaam en zelfvoorzienend worden met de aanwezige potentie van het dorp. Deze organisatie heeft hoog op haar agenda staan het grondenrechtenvraagstuk welk een andere aanpak vereist, de economische ontwikkeling binnen de dorpen te bevorderen, en erkenning van de traditionele leefwijze in de wet. Deze organisatie zit ook niet te wachten op mogelijkheden maar gaat zelf op pad om die te zoeken en te creëren voor de verschillende dorpen", aldus kapitein Read.

Grondenrechten

De OSIP wil samen met de leden werken aan een plan aangepast naar hun eigen situatie. In zo een plan kan de richting van het dorp worden uitgestippeld om zo doelgericht te werken.

Het nieuw bestuur wil de bewustwording met betrekking tot de gronden in de verschillende dorpen gaan intensiveren door individuen in de gemeenschap erbij te betrekken en verder uit te breiden zodat de hele gemeenschap dit goed begrijpt.

De uitdagingen die hiermee gepaard gaan, zijn de verschillende concessies die rond de verschillende dorpen worden uitgegeven en de grondbeschikkingen die in de dorpen worden uitgegeven. "We gaan samen na om te kijken hoe we deze zaken tot een goed eind kunnen brengen", zegt kapitein Read.

Ongeschreven regels vastleggen

De regels in de dorpen zijn in de meeste gevallen ongeschreven regels. Ook hieraan wil OSIP werken om het tot een regel te maken dat elk dorp in Para een geschreven dorpsreglement heeft. De verschillende dorpen hebben hun eigen mening daarover, maar door erover te discussiëren wil kapitein

Read uiteindelijk tot een overeenstemming komen. Dorpen kunnen dan een dorpsreglement opstellen dat aangepast is aan hun eigen situatie. De uitdagingen hierbij zijn onder meer dat er families uit de stad of elders zich in het dorp komen vestigen. Zij hebben meestal een andere denk- en leefwijze en willen dat vaak ook in het dorp toepassen. Juist voor deze groep geldt dat zij op de hoogte worden gebracht van de dorpsregels en dienen zich hieraan te houden zodat het leven in de dorpen op traditionele wijze verder kan.

"Soms komen buitenstaanders in het dorp zonder het bestuur op de hoogte te stellen. En pas als er problemen ontstaan zoals onenigheid of een meningsverschil dan weten ze wel de weg naar het bestuur te vinden en verwachten zij ook dat het bestuur ingrijpt en het probleem oplost", merkt kapitein Read op. Dit is slechts één voorbeeld, maar als de regels vastgelegd worden dan weet iedereen hoe het hoort.

Bestuurswisseling middels aanwijzing

Vroeger werd je dorpshoofd als je vader dorpshoofd was en werd je al heel vroeg klaargestoomd voor het werk. Later werd het door aanwijzing en nu in sommige dorpen middels verkiezingen. Bij het evalueren blijkt dat er meer stabiliteit aanwezig is wanneer het dorpsbestuur wordt aangewezen na brede consultaties binnen de gemeenschap. De gemeenschap kiest dan zelf wie zij willen om zitting te nemen in het bestuur van hun eigen dorp. Terwijl er bij verkiezingen campagnes op touw worden gezet, het bestuur wordt vooraf samengesteld en de kandidaten weten soms ook niet eens wat hun verantwoordelijkheden zijn. Dit brengt vaak grote verdeeldheid en andere problemen met zich mee. Vandaar dat de OSIP de traditionele wijze van bestuurswisseling middels aanwijzing wil stimuleren.

Daarnaast wil de OSIP ook de bestuursleden bijscholen middels workshops en trainingen zodat zij bewust worden van hun verantwoordelijkheden. "Leiderschap moet geregeld worden op basis van kennis en kunde en er moeten criteria vastgesteld worden voor het aanwijzen van de verschillende bestuursleden. Een voorbeeld is dat zo iemand moet kunnen samenwerken met iedereen en niet alleen met een kleine groep. Ook het houden van vergaderingen met de gemeenschap om informatie te verstrekken en een financieel verslag (indien er een dorpskas aanwezig is) te presenteren, zijn onderdeel van het bijscholen van het bestuur van de dorpen die dat nog niet doen. De dorpen die dit al doen kunnen als voorbeeld dienen voor de rest", benadrukt kapitein Read.

De OSIP-voorzitter is ervan overtuigd dat als het bestuur samenwerkt met de gemeenschap het zal lukken om het beste van zo een dorp te maken want het bestuur alleen kan niet alles zelf doen. Er zijn in Para enkele dorpen die heel sterk naar voren komen, maar de andere minder sterke dorpen moeten ook opgetrokken worden.

50 jaar Gouden huwelijk in Galibi

Greta Pané-Kiba

Op 23 april 1969 gaven 60 echtparen elkaar het jawoord in Galibi dat bestaat uit de dorpen Langaman-en Christiaankondre. Tijdens een bezoek toen van het ministerie van Binnenlandse Zaken aan het dorp bleek dat vele dorpsbewoners problemen hadden met hun naam. Vooral bij de familienamen werden veel fouten ontdekt zoals een onjuiste schrijfwijze. Mr. Coen Ooft die toen beleidsadviseur was bij het ministerie van Binnenlandse Zaken, kwam met het advies om een enquête te houden om de namen te rectificeren. Maar de kosten zouden heel hoog worden als de mensen apart naar de rechter zouden stappen. Het voorstel kwam toen om een massahuwelijk te organiseren waarbij de kinderen ook erkend konden worden. Want ook die kregen problemen toen ze naar de stad gingen voor verdere studie. Mr. Ooft ging zelf aan de slag om de nodige formaliteiten in orde te maken.

Er werden 60 echtparen ingeschreven die in het huwelijksbootje zouden stappen. Op 23 april 2019 was het precies 50 jaar geleden dat dit heuglijk feit werd herdacht. Het feest werd op 27 april 2019 gevierd. Van de 60 paren mochten 12 dit nog meemaken. Enkele echtparen wonen nu in Frans-Guyana en anderen in Paramaribo. Ze waren wel naar Galibi gekomen om deze dag met de anderen te gedenken. In hun mooie traditionele kleding waren ze allen aanwezig.

De dag begon met een mooie dienst opgedragen door bisschop Choennie en bisschop Lafont van Frans-Guyana. Ook de commissaris en dignitarissen van Marowijne waren aanwezig. Ook het DNA- lid mw. Grace Watamaleo, liet hen niet in de steek. De commissaris van Awala-Yalimapo dhr. Jean Paul was er ook bij. De huwelijksgelofte

van de echtparen werd vernieuwd door bisschop Choennie.

De echtparen die slecht ter been zijn, werden aan huis bezocht door de commissaris en de bisschoppen. Alle echtparen kregen bloemstukken en een gesloten enveloppe. De kinderen en kleinkinderen hadden al veel lekkernijen verzameld. Het was een mooie en onvergetelijke dag.

Wij wensen de jubilarissen nog vele gelukkige jaren in goede gezondheid toe.

Maak kennis met:

Dorpshoofd Muriel Fernandes: 'Ik blijf aan mezelf werken'

Channa Kiba

Op 14 mei 2019 was het 7 jaar geleden dat Muriel Fernandes werd aangewezen als eerste vrouwelijke dorpshoofd van Cassipora. Zij was in het vorig bestuur een basja en in die periode heeft zij kunnen observeren en ervaring kunnen opdoen als het gaat om het bestuurlijke. Ook al ging dat niet altijd even makkelijk aangezien de mening van de vrouwen vaak werd overschaduwd door die van de mannen. Toch bleef zij haar mening geven omtrent zaken die anders aangepakt konden worden. Nu zij dorpshoofd is, brengt ze tot uitvoering wat ze toen ook in gedachten had.

Als jong meisje van 16 jaar had ze geen verblijf in de stad om verder te studeren dus was zij genoodzaakt terug te keren naar het dorp. Hier werd zij gevraagd door mevr Hariette Vreedzaam, voorzitter van Sanomaro Esa (een combinatie van Kali'na en Lokono wat betekent moeder – kind), om te helpen met het bedienen van de radiozender van de VIDS op het kantoor van Sanomaro Esa en daarna bij bureau VIDS.

Verder heeft ze bij VIDS heel veel geleerd, trainingen gevolgd en meegelopen. Zelfs in

het buitenland heeft zij leiderschapstrainingen kunnen volgen.

“Ik blijf aan mezelf werken, alle trainingen die ik nodig heb, probeer ik te volgen zodat ik mezelf kan blijven bijscholen om het werk beter te kunnen doen”, zegt kapitein Muriel.

De kennis en ervaring die zij heeft opgedaan past zij toe in haar werk en kan hierdoor problemen herkennen en voorkomen. Ook houdt zij per kwartaal dorpsvergaderingen om de gemeenschap te informeren over de ontwikkelingen, en besluiten of afspraken worden dan ook in zo een vergadering genomen.

Ook is kapitein Muriel sinds de oprichting van OSIP (Organisatie Samenwerkende Inheemse dorpen in Para en Wanica) in het bestuur en zit zij nu in haar derde termijn. Ook hier past zij haar kennis toe om ook deze organisatie te helpen groeien.

Kapitein Muriel: “De inheemse vrouw is van nature een zelfstandige vrouw. Zij beplant haar eigen kostgrond, bakt cassavebrood en zorgt voor haar kinderen. Het is belangrijk dat de inheemse vrouw blijft werken aan haar ontwikkeling. Als het nu gaat om grootschalig planten, sieraden of klederdrachten vervaardigen of verder gaan met je studie, dit kan allemaal bijdragen tot de vooruitgang van ons als inheemsen.”

Hoe gaat zij te werk als dorpshoofd van Cassipora? Zoals we weten heb je in elk dorp mensen met verschillende meningen. Als vrouw probeert kapitein Muriel de mensen op één lijn te brengen door regelmatig te communiceren met de dorpsgemeenschap. Ook pakt ze zaken gevoelsmatig aan en doorziet vaker kleine details waardoor ze de problemen effectiever kan aanpakken. Dit blijkt uit de projecten die de afgelopen periode onder haar leiding gerealiseerd zijn. Mensen keren graag terug naar het dorp om zich te vestigen of een vakantiehuisje op te zetten zodat zij vaker in het dorp kunnen zijn. Als dorpshoofd heeft Muriel de taak op zich genomen om schoolkinderen (Mulo en middelbare school) dagelijks zelf naar de stad te brengen. Ouders weten zo dat hun kinderen naar school kunnen ook al zitten zij op de middelbare school. Verder heeft het bestuur onder leiding van kapitein Muriel voor een gezamenlijke uitvaartverzekering voor de seniore burgers binnen het dorp gezorgd. Ook heeft zij de Arowakse zang en dans binnen het dorp nieuw leven ingeblazen door jong en oud te interesseren in hun cultuur.

Cassipora werkt aan jongeren

Channa Kiba

Cassipora is een kinderrijk dorp. De volwassenen doen hun best om de jeugd binnen het dorp zo goed mogelijk te begeleiden. Tot nu toe lukt dit aardig, maar het dorp heeft toch behoefte aan voorlichting voor de jeugd door deskundigen. Als we de nieuwsberichten volgen zien we dat tienerzwangerschap, alcohol- en drugsgebruik een groot probleem vormen

binnen sommige gemeenschappen. We willen onze jongeren hiertegen beschermen. Er zijn daarom diverse instanties benaderd om advies, waaronder de politie. De politie is bereid om voorlichting en informatie te geven aan de jongeren en de ouders. Als tip is alvast meegegeven door de politie om de jongeren zoveel mogelijk educatief en creatief bezig te houden zodat zij niet uit verveling het slechte pad opgaan.

Momenteel wordt de jeugd getraind in de Arowakse zang en dans. Dit gebeurt in samenwerking met de culturele groep Wabokwa uit Hollandse Kamp. Verder

worden er educatieve uitstapjes en dorpsuitwisselingen georganiseerd. Zo werden de tieners uit het dorp op excursie naar Galibi meegenomen om de zeeschildpadden te bekijken en verslag hierover te doen.

In het kader van dorpsuitwisseling komen in de maand juli dorpelingen van St. Rose uit Frans-Guyana op bezoek voor een sporttoernooi. Het is daarna de beurt aan

Cassipora om een bezoek te brengen aan St. Rose. Door deze activiteiten wordt de jeugd gestimuleerd om zoveel mogelijk aan sport te doen, zoals slagbal en voetbal.

En het dorp kijkt nog uit naar de deskundigen die voorlichting komen geven aan de gemeenschap want we hebben informatie nodig uit de eerste hand.

Bezoek Cassipora aan Galibi

Greta Pané-Kiba

Bezoek aan de souvenier winkels

Op 25 en 26 april kreeg Galibi bezoek van schoolkinderen van Cassipora o.l.v. dorpshoofd Muriel Fernandes en haar basja's. Met de dorpshoofden werd alles geregeld en ook de dorpsbewoners van Galibi werden geïnformeerd dat er bezoek zou komen uit Para.

Manja's aan het rapen

Op 25 april was het zo ver. De kinderen kwamen aan met hun ouders en begeleiders in zeer onstuimig weer. Ze moesten zelfs enkele personen laten overstappen in een andere boot vanwege de onstuimigheid. Galibi kan je alleen bereiken over de rivier en Cassipora bereik je over land. De ouders en kinderen werden verwelkomd door mevrouw Greta Pané. Hun verblijf was al geregeld in Myrysji Lodge, een mooi toeristenverblijf langs de rivier. Over en weer werd er kennis gemaakt met de kinderen, ouders en begeleiders.

Wandeling in het dorp

De kinderen uit Para voelden zich al meteen thuis. Ze wandelden rond nadat ze hun slaapplaats kregen toegewezen. In de middaguren nam dorpshoofd Ricardo Pané de bezoekers mee voor een dorpswandeling. Hij vertelde over de leefwijze en de ontwikkelingen ter plaatse. Er zijn veel overeenkomsten tussen de dorpen. Hoofdmiddel van bestaan in Galibi is visserij.

Er werd ook een bezoek gebracht aan de souvenirwinkels, waar de kinderen bijna allen met een gekochte schildpadketting van terugkwamen. In de avonduren werden de kinderen en begeleiders gebracht naar het zeeschildpaddenstrand. Ze mochten het legproces bewonderen van de krapé, één van de zeeschildpadsoorten die hun eieren op de stranden van Galibi komen leggen. Dat was het hoogtepunt van de reis. Voldaan en moe kwamen ze terug naar het dorp en moesten gaan uitrusten voor de volgende dag.

Een kleine zeeschilpad

Op 26 april moest iedereen weer vroeg opstaan om zich klaar te maken voor vertrek. De bezoekers hebben flink genoten van het rivierwater, de manja's die voor het oprapen lagen en nog veel meer. Een heel goede en leerrijke reis was het.

Tot ziens, Cassipora!

Cultuur en Traditie

Kinderen opvoeden met een verhaal

Sandra Arichero-Jeffrey

Hij liep binnen, groette netjes, en meteen na teruggegroet te hebben vroeg ze hem: "Ga je eten?". "Ja tante Soes", antwoordde hij terug. Ze stond meteen op en deed wat op een bordje voor dat vriendje van haar zoon dat op bezoek kwam. Onze gast had zijn bordje leeg binnen enkele minuten. "Hij had blijkbaar honger", merkte ik op.

Ik vroeg aan haar hoe ze het zo precies wist dat die jongen honger had. Ze antwoordde heel kort: "Ik ben moeder, en ken die blik". Jaa, ik ben ook moeder, maar blijkbaar krijg ik niet vaak hongerige vriendjes en vriendinnetjes over de vloer thuis bij mij. "Maar behalve dat", ging ze door, "ben je dat verhaal van opa vergeten?" Ja, ze had helemaal gelijk. Dat verhaal ben ik niet vergeten en het wordt tijd om het weer te vertellen.

Opa vertelde ons zijn eigen ervaring als jongetje. Hij was wees en woonde met zijn oma in het dorp. Ze moesten het vaak doen met het weinige dat ze hadden. Na school speelde hij vaak met zijn beste vriend. Op een dag moest oma heel vroeg weg naar haar kostgrond, dus had ze niets klaargemaakt voor haar kleinzoon. Ja, soms was er genoeg

te eten en op sommige dagen moest hij maar rondlopen met een hongerige maag.

Het was zo een dag, maar door te spelen vergeet je dat je honger hebt. Na school vroeg zijn vriend: ”Kom je met me mee naar huis om te spelen?” “Jazeker, oma is er toch niet.” Hij was blij met de uitnodiging van zijn vriend.

Ze hadden een hele tijd gespeeld en op gegeven moment riep de moeder van zijn vriend: “Jongen, kom je bord halen en ga eten”. Zijn vriend rende en pakte zijn bord van zijn moeder. En opa wachtte of hij ook geroepen zou worden. Maar helaas… Ok, dacht opa, mijn vriend heeft wel een groot bord, er is genoeg voor ons beiden. ”Ja”, dacht hij, “zie je ik had gelijk, mijn vriend gaat zijn eten met mij delen, kijk, hij heeft zijn kokosrijst op zijn bord in tweeën gedeeld”. Hij keek toe hoe zijn vriend de ene helft opat. Hij rook hoe heerlijk die kokosrijst was. Maar zijn vriend zei nog niks en hij was bijna klaar met zijn helft. De helft die over was, werd weer verdeeld in twee helften. “Ok, nu gaat het gebeuren”, dacht de hongerige jongen weer. “Deze keer is deze helft zeker voor mij”. Maar weer gebeurde hetzelfde. De vriend at beide helften op, nam zijn bord en gooide het weg in de keuken. Plengeleng!

“Ok, kom laten we weer gaan spelen” riep zijn vriend. Hij speelde verder met een hongerige maag en zijn vriend met een volle maag.

Opa vertelde dit verhaal keer op keer. Hij zei aan ons: “Wees altijd vriendelijk tegen je vrienden, deel graag met ze wat je kan en wat je hebt”. Opa eindigde zijn verhaal altijd met het volgende: “Dankzij God voor die manjabomen en de awarabomen, anders was ik vandaag hier niet. Als het niet om deze vruchtbomen was, was ik dood van de honger”.

Synode voor de Amazone: bisdom consulteert inheemsen

Melvin Mackintosh

In januari 2018 bezocht paus Franciscus Chili en Peru en sprak tot ongeveer 4.000 inheemsen, vertegenwoordigers van hun volken van het Amazonegebied. Hij zei toen dat hij met hen wil zijn om te delen in hun uitdagingen met een herbevestiging van ‘oprechte voorkeur voor de verdediging van het leven, de verdediging van de aarde en de verdediging van culturen.’ De kerkvorst kondigde een synode voor de Amazone aan, een buitengewone vergadering van de bisschoppen van het Amazonegebied, met het thema ‘Amazone – Nieuwe wegen voor de kerk en voor een integrale ecologie’. De synode voor de Amazone vindt plaats in oktober 2019 in het Vaticaan. Er worden ongeveer 100 personen verwacht voor deelname, vertegenwoordigers van alle bisschoppenconferenties in de Amazone, maar ook van de overige landen in Latijns-

Amerika en het Caribisch Gebied, en toehoorders waaronder vertegenwoordigers van de in stamverband levende volken in het gebied.

Vertegenwoordigers van rk-gemeenschappen in de inheemse dorpen in Para geven tijdens een consultatie een reactie aan Paul Tjon Kiem Sang (l), secretaris van de bisschop (foto: Melvin Mackintosh/rk-bisdom Paramaribo)

Niet lang na de aankondiging van paus Franciscus, werd een voorbereidend document in juni 2018 gepresenteerd door het Vaticaan, bestemd voor de bisdommen in het Amazonegebied en bedoeld om de discussie in aanloop naar de synode voor de Amazone te voeden. Tegelijkertijd wordt in het voorbereidend document gevraagd om een inbreng van de katholieke kerk in de landen in het Amazonegebied. Deze zijn: Suriname, Brazilië, Columbia, Bolivia, Venezuela, Ecuador, Peru, Guyana en Frans-Guyana. Tijdens de presentatie van het voorbereidend document merkte het Vaticaan op dat de overwegingen in deze bijzondere synode voor de Amazone verder reikt dan slechts het Amazonegebied.

De rk kerk moet met haar evangelisatie nieuwe manieren vinden om de mensen die in het Amazonegebied wonen, te bereiken. In het voorbereidende document worden in het bijzonder de inheemse volken in de Amazone genoemd, die worden bedreigd door gedwongen verhuizing en uitbuiting. Door het hele document heen, wordt de link gelegd tussen de zorg voor het milieu en de evangelisatie van de mensen in het gebied, omdat 'het beschermen van inheemse volken en hun gronden een fundamentele ethische noodzaak vertegenwoordigt en een basale toewijding aan mensenrechten.' Het document eindigt met dertig vragen, en de antwoorden daarop vormen materiaal voor het werkdocument voor de synode in oktober. De vragen gaan onder meer over hoe de kerk zou moeten reageren op specifieke uitdagingen in het gebied zoals onrechtvaardigheid, geweld en discriminatie, in het bijzonder tegen inheemse volken.

Om antwoord te formuleren op de dertig vragen, heeft de katholieke kerk in Suriname consultaties gehouden. Mgr. Karel Choennie, bisschop van Paramaribo, heeft een bijzondere vergadering gehouden met het bestuur van de Vereniging van Inheemse Dorpshoofden in Suriname (VIDS). Bij die vergadering zaten ook aan de collega's van de bisschop uit onze buurlanden: mgr. Francis Alleyne, bisschop van Georgetown

Mgr. Karel Choennie, bisschop van Paramaribo (m), mgr. Francis Alleyne, bisschop van Georgetown (r) en mgr. Emmanuel Lafont, bisschop van Cayenne (l), samen met een groep catechisten en pastorale leiders die werkzaam zijn in het binnenland (foto: Melvin Mackintosh/rkbisdom Paramaribo)

Bestuur van VIDS bijgestaan door Bureau VIDS tijdens de vergadering met de bisschoppen van Georgetown, Paramaribo en Cayenne in het bisschopshuis in Paramaribo (foto: Melvin Mackintosh/rk-bisdom Paramaribo)

en mgr. Emanuel Lafont, bisschop van Cayenne. Daarnaast is er consultatie geweest met de priesters in bisdom Paramaribo, de catechisten en pastorale leiders die werkzaam zijn in het binnenland van Suriname. Pater Kenneth Vigelandzoon, die de pastorale zorg heeft voor een deel van Para en Brokopondo, heeft ook een consultatie georganiseerd voor de vertegenwoordigers van de rk-gemeenschappen uit Bernharddorp, Witsanti, Hollandse Kamp, Philipusdorp, Powakka, Pierrekondre, Redidoti en Cassipora.

De bisschop van Georgetown en de bisschop van Cayenne hebben ook in hun land respectievelijk Guyana en Frans-Guyana consultaties gehouden. De drie bisschoppen van de Guianas hebben vervolgens de antwoorden op de dertig vragen geformuleerd en verzonden. Mgr. Karel Choennie is door paus Franciscus benoemd in de voorbereidingscommissie en zal ook in Rome verder werken aan de voorbereiding van de bijzondere vergadering van bisschoppen voor de Amazone.-.

Vrouw

Basja Channa: het is belangrijk om te werken aan je eigen ontwikkeling

Carla Madsian

Toen ze in 2016 aangewezen werd als basja van Cassipora, ging Channa Kiba permanent in het dorp wonen. Ze was geboren en getogen in Paramaribo, haar moeder kwam uit Cassipora, haar vader uit Galibi. In haar jeugd bracht ze de vakanties door in beide dorpen. De overstap naar het dorp was daarom niet moeilijk. Integendeel: "Het leven in de stad werd te duur. En in Cassipora is er zoveel grond om te wonen en te planten", zegt Channa. En voor haar zoon die toen 6 jaar oud was, bleek de verhuizing positief te zijn. "In de stad was hij altijd binnen, speelde nooit buiten. Hier speelt hij buiten, hij heeft vrienden en hij voetbalt".

Channa studeerde nog aan het IOL (Instituut voor de Opleiding van Leraren) toen ze naar Cassipora verhuisde. Ze specialiseerde zich in ICT (Informatie en Communicatie Technologie) zodat ze kinderen, van de kleuterschool tot en met de middelbare school, les zou kunnen geven in het werken met computers. Haar droom was om dit te doen op de school van Redi Doti en toen ze haar bachelorsdiploma haalde in 2017, solliciteerde ze direct bij het RKBO (Rooms Katholiek Bijzonder Onderwijs) omdat de school van Redi Doti daaronder valt. Na lang wachten kreeg ze echter te horen dat ze niet kon worden aangenomen omdat ze te hoog geschoold was. Dat was een grote

teleurstelling voor Channa. "Hoe willen we onze kinderen op een hoger niveau brengen als iemand die bereid is om op een lagere school te werken, geweigerd wordt omdat die persoon te hoog geschoold is" vraagt ze zich af.

Ze zou in de stad wel kunnen werken op een hogere school, maar daar denkt ze nu nog niet aan. Zij en haar zoon zijn gelukkig in Cassipora en als basja heeft ze verantwoordelijk werk. Daarover zegt ze: "Het dorp heeft mij aangewezen als basja omdat ze vertrouwen hebben in mij en ervan uitgaan dat ik ze kan helpen. Als basja los je de problemen van anderen op". Channa legt verder uit: "Basja's zijn een werkarm van het dorpshoofd. Als er iets gedaan moet worden voor of in het dorp, komen we bij elkaar en kijken we hoe we het gaan aanpakken. Wij doen het voorwerk. Bijvoorbeeld toen de

EBS hier stroom kwam aanleggen, zijn wij huis-aan-huis gegaan om te registreren wie al aangesloten was en wie nog aangesloten moest worden".

Volgens Channa is het werk van basja veelzijdiger dan vroeger. Het is niet alleen maar om te regelen dat het dorp schoon is, maar je moet ook trainingen volgen, conferenties bijwonen, beleid maken voor het dorp. Werken aan je eigen ontwikkeling is heel belangrijk, vindt ze. Daarom blijft ze trainingen volgen in ICT en wil ze zich ook specialiseren in andere soorten trainingen zodat zij anderen ook kan trainen. Want haar droom om in Para les te geven aan kinderen en volwassenen heeft ze niet opgegeven.

Nieuwe productiemethode voor krappaolie

Sandra Arichero-Jeffrey

Krappaolie is al heel lang bekend in de inheemse dorpen Apoera, Section en Washabo in West Suriname. De verwerking van noot tot olie is vrij intensief. "De krappabomen groeien in zwampgebieden, 7 -8 kilometers van de dorpen. Zodra de noten beginnen te vallen, worden ze opgeraapt. Als de krappanoten verzameld zijn, worden ze gewassen, in een grote pot met water gekookt en daarna in de zon gezet om te drogen. Dit duurt ongeveer 3 weken. Na het drogen worden de noten uitgelepeld. Het uitlepelen (de vrucht die zacht geworden is eruit halen met een lepel) moet zo snel mogelijk gebeuren anders krijgen ze wormen. Bij deze is het dag en nacht werken. Als alles is uitgelepeld, krijg je een grote zachte massa; deze moet gekneed worden en in de zon gezet zodat de olie eruit kan sijpelen door de warmte. Uit een grote zak van 50 kg, kun je na de verwerking wel 10 liter krappaolie krijgen", vertelt Nelly Lewis.

Mevr. Nelly Lewis met krappaproducten

Mevrouw Lewis is sinds een jaar voorzitter van Stichting Uma Jepi Makandra (Ujema) die in 2006 werd opgericht met het doel om het kleinondernemerschap onder vrouwen in West Suriname te stimuleren. Ujema begeleidt momenteel twee groepen ondernemers: de krappaolieverwerkers met 100 geregistreerde producenten, en de

crafters. Deze werken onder de naam Apoera Crafters die op dit moment 9 geregistreerden telt. Mevrouw Lewis: “Ujema heeft veel potentie en we willen veel betekenen en doen voor deze ondernemers”.

Er zijn twee soorten olie die je kunt krijgen uit de krappanoten. Naast de normale olie, krijg je ook de “sleeping oil”; deze wordt na de verwerking als dik vet of crème. Om het tot olie te maken, moet je het gewoon opwarmen. Beide producten zijn veel gevraagd voor de huid- en haarverzorging.

Om de lange en intensieve verwerking van krappaolie te verkorten en te vergemakkelijken is Ujema naar alternatieven gaan kijken. Ze hebben nu een persmachine die krappanoten kan persen. Het is nog niet duidelijk hoeveel liters olie ze hiermee per dag kunnen produceren en welke noten het beste zijn om mee te werken: de droge of de gekookte krappanoten. Eerst worden trainingen gevolgd om met de machine te werken. De producenten verwachten hiermee wel veel meer olie te gaan produceren en van een betere kwaliteit. Afnemers zijn al in beeld gebracht. De producten worden onder de merknaam Coeritjien Karabasjee op de markt gebracht.

Een zorgpunt voor Ujema is de bescherming van de krappabomen. De meeste krappabomen komen voor in gebieden die als houtconcessie zijn uitgegeven aan derden. En elk jaar geven de bomen niet dezelfde hoeveelheid krappanoten. Om de productie te garanderen overweegt Ujema nu om zelf een krappa aanplant aan te leggen. Volgens de voorzitter van Ujema is dit een grote uitdaging.

Ook met de crafters boekt Ujema succes. Zij maken sieraden en souvenirs met materialen die ze uit de natuur halen. En vrouwen die heel handig zijn met een naaimachine maken prachtige slopen en beddenspreien. Deze crafters zijn constant bezig, ze doen mee aan verschillende beurzen zoals die bij de Kamer en Koophandel en Fabrieken (KKF). Uitwisselingen met andere crafters op internationaal niveau is er op regelmatige basis. Een hoogtepunt van de Apoera crafters was toen zij als gast waren uitgenodigd in Orealla, een Inheems dorp aan de Guyanese kant van de Corantijnrivier. Er was een cruiseschip aangemeerd in Orealla en binnen korte tijd waren zij uitverkocht. De Apoera crafters keerden allemaal blij terug.

Ujema wil zich in de toekomst niet alleen bezighouden met ondernemers. Ze denken ook aan de kinderen. Hoe ze een veilige zwemplaats willen creëren voor de kinderen zult u in de volgende Maraka lezen.

Veerle Lewis: Kom op voor je rechten

Sandra Arichero-Jeffrey

Hoe gaan inheemse jongeren in de dorpen om met de veranderingen in hun omgeving, met hun cultuur en de westerse ontwikkelingen? In deze uitgave vertelt Veerle Lewis over haar ervaringen.

Veerle Lewis is zestien en leerling op het VOJ Apoera. Ze woont in het dorp Section, dat is het Arowakse dorp dat ligt tussen Apoera en Washabo aan de Corantijnrivier. Veerle is de oudste van de twee kinderen van haar ouders Harvey en Cheryl Lewis. Al heel vroeg merkte moeder Cheryl op dat haar dochter haar mening niet onder stoelen en banken schoof. “Ze is niet bang om te praten; als iemand durft te praten of haar mening te uiten, dan is dat Veerle. Ik denk dat ze dat heeft van haar opa, want die is net zo eentje.”

Veerle praat niet alleen, maar ze komt ook op voor haar rechten. Vorig jaar wist ze veel aandacht te trekken via social media met haar protest tegen de slechte weg tussen Apoera en Washabo. De kinderen van de dorpen langs de Corantijn konden niet naar school, omdat de weg zo bar slecht was door de vele regens. Veerle en enkele anderen die haar ondersteunden, maakten borden met leuzen en vroegen zo aandacht van de lokale gezagdragers en de overheid. Ondanks de publiciteit op social media is er niet veel veranderd aan de situatie.

Een zorgpunt van Veerle is dat zij, nu ze in de laatste klas zit van de MULO, moet nadenken waar ze verder naar school zal gaan na het behalen van haar diploma. Het dichtstbijzijnde internaat is in Nickerie, maar dat is in een deplorabele staat en is afhankelijk van middelen van de overheid, middelen die niet of niet op tijd komen. Veerle ziet graag dat dit internaat helemaal opgeknapt wordt en dat de middelen om het draaiende te houden, op tijd verkregen worden. Ze heeft dit al besproken met de dorpshoofden, maar ze heeft nog geen veranderingen gemerkt. Hoe dit verder aangepakt moet worden, weet ze niet.

Gelukkig heeft ze van jongs af aan geleerd om zelfstandig te zijn, zegt Veerle. Haar vader zal ervoor zorgen dat zij en enkele andere studenten samen een huis huren en de kosten delen. Zo kan ze tenminste haar droom verwezenlijken om leerkracht te worden en les te geven op de school in Apoera. Ze komt immers uit een familie waar velen dit beroep uitoefenen.

Veerle ziet graag andere jonge inheemsen hun studie afmaken en terug naar hun dorp gaan om te werken en hun dorp op te bouwen. In de gemeenschappen waar overheidskantoren zijn en scholen, kunnen deze bemenst worden door de inheemsen zelf, meent Veerle. “Inheemsen zijn niet dom, we zijn sterk en wijs”.